

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Stölder på lantbruk

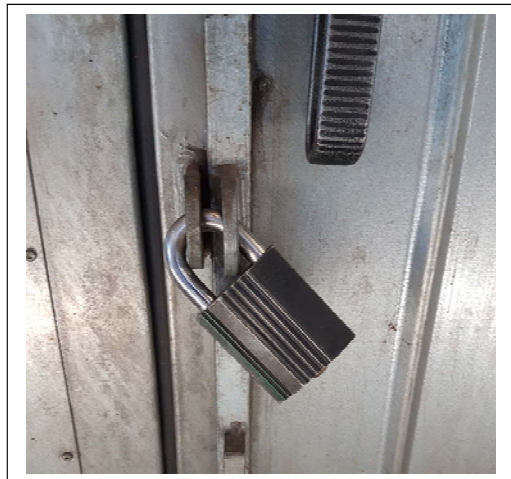
– Hur man förebygger dem

Theft in agriculture

– How to prevent them

Marcus Idoffsson

Magnus Jönsson

Självständigt arbete • 15 hp • Grundnivå, G2E
Lantmästare - kandidatprogram
Alnarp 2017

Stölder på lantbruk

- Hur man förebygger dem

Theft in agriculture

- How to prevent them

Marcus Idoffsson

Magnus Jönsson

Handledare: Torsten Hörndahl, SLU, Institutionen för biosystem och teknologi

Examinator: Jan-Eric Englund, SLU, Institutionen för biosystem och teknologi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Examensarbete inom lantbruksvetenskap/ Examensarbete inom lantbrukets teknologi

Kurskod: EX0743/ EX0744

Program/utbildning: Lantmästare - kandidatprogram

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2017

Omslagsbild: Magnus Jönsson

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Stöld, Lantbruksstölder, Stöldprevention, Stöldförebyggande åtgärder, Låsklasser, Skyddsklasser, Larmklasser

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap
Institutionen för biosystem och teknologi

FÖRORD

Lantmästare – Kandidatprogram en treårig universitetsutbildning vilken omfattar 180 högskolepoäng (hp). En av de obligatoriska delarna i denna är att genomföra ett eget arbete som ska presenteras med en skriftlig rapport och ett seminarium. Detta arbete kan t.ex. ha formen av ett mindre försök som utvärderas eller en sammanställning av litteratur vilken analyseras. Arbetsinsatsen ska motsvara minst 10 veckors heltidsstudier (15 hp).

Eftersom det sker stölder runt om i landet och vi ofta läser om det i lantbrukspressen blev vi intresserade av att dyka djupare in i ämnet om stölder. I dag finner man ingen sammanfattning av stölder inom lantbruk och hur man förebygger dessa förutom det som försäkringsbolagen tagit fram i egen regi. Därför ville vi undersöka vad som stjäls och hur man förebygger stölder.

Ett varmt tack riktas till Peter Birch Iensen på Länsförsäkringar Skåne för all hjälp och inspiration. Vi tackar även Ola Carlsson, försäkringsrådgivare på Länsförsäkringar Skåne och Stefan Magnusson, produktansvarig lantbruk på Dina Försäkringar som ställt upp på intervjuer.

Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Torsten Hörndahl som hjälpt oss i rätt riktning under arbetet.

Alnarp Maj 2017

Marcus Idoffsson & Magnus Jönsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	5
SUMMARY	7
1 INLEDNING	9
1.1 BAKGRUND	9
1.2 SYFTE OCH MÅL	10
1.3 FRÅGESTÄLLNING.....	10
1.4 AVGRÄNSNING.....	10
2 LITTERATURSTUDIE	11
2.1 HUR TÄNKER TJUVEN?.....	11
2.1.1 Före brott	11
2.1.2 Under brottet och efter	11
2.1.3 Reflektioner från tjuven som åkte fast	12
2.2 VAD STJÄL MAN?	12
2.2.1 Diesel.....	12
2.2.2 Växtskyddsmedel.....	13
2.2.3 Verkstadsutrustning	13
2.2.4 Solcellspaneler.....	14
2.2.5 Övrigt	14
2.3 VAD FINNS DET FÖR SÄTT ATT SKYDDA SIG PÅ	15
2.3.1 Skyddsklasser	15
2.3.2 Lås	16
2.3.3 Inkrypningskydd	17
2.3.4 Belysning	17
2.3.5 Hund	17
2.3.6 Larm	18
2.3.7 Kameraövervakning.....	19
2.3.8 Inhängning	19
2.3.9 Märk-DNA.....	20
3 MATERIAL OCH METOD.....	22
4 RESULTAT	23
4.1 VAD SÄGER FÖRSÄKRINGSBOLAGETS RÅDGIVARE.....	23
4.1.1 Länsförsäkringar Skåne.....	23
4.1.2 Dina försäkringar	26
4.2 SAMMANSTÄLLNING AV RÅDGIVNING.....	28
5 DISKUSSION.....	30
REFERENSER	34

SAMMANFATTNING

Under de senaste åren har stöldernas värde på lanbruken ökat. 2016 stals det för över 10 miljoner kronor och för några år sedan skulle ingen tro att växtskyddsmedel skulle bli det som stjäls till högst värde. Utifrån vad vi har fått höra och konstaterat flera gånger under arbetets gång är att lantbrukaren måste bli mer medveten kring stölder och dess eventuella påverkan.

De vi kom fram till var vikten av att följa de tre hörnstenarna som är grunden till att ett brott sker:

- **Motiverad gärningsman:** Man kan aldrig påverka en motiverad gärningsman.
- **Brottsobjekt:** Brottsobjektet kan vi påverka genom att ha ordning och reda. Det väsentliga är att inte lämna värdeföremål ute och minimera mängderna av t.ex. växtskyddsmedel och diesel man har hemma.
- **Kapabel beskyddare:** Finns det skydd i form av t.ex. stängda och låsta dörrar med eventuellt larm blir det svårare för den motiverade gärningsmannen att begå brott.

Tillfället gör tjuven och därför inser vi betydelsen av att eliminera möjligheten för tjuven att stjäla. Vårt arbete har gått ut på att belysa möjligheter att skapa svårigheter för tjuven. För att göra det måste man veta vad som stjäls och i vilken utsträckning.

Vi har valt att ha en kvantitativ del bestående av artiklar och informationsblad för att skapa en bred kunskapsbas. Detta för att kunna påvisa vad som stjäls samt hur man kan skydda sig med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Utifrån vår studie har vi konstaterat att stölderna har flyttats från diesel till växtskyddsmedel. Det tror vi beror på god rådgivning från försäkringsbolagen samt att tjuvarna har ändrat sitt beteende och vet vad som är betingar ett högt värde, lätt att transportera och attraktivt i utlandet.

Vi gjorde även intervjuer med två brottsförebyggande rådgivare från två olika försäkringsbolag för att få en bild av hur de arbetar kring stöldprevention. Rådgivningen från båda bolagen är bra och konsekvent. Problemet är att de inte lyckas förmedla rådgivningen i foldrar och via hemsidan på ett enkelt sätt till försäkringstagaren. Foldrarna som finns är främst inriktade mot brand- och elsäkerhet. Stöldskydd nämns knappt i försäkringsbolagens foldrar. Vårt förslag är att försäkringsbolagen tillsammans med Stöldskyddsföreningen utformar en handbok som gör det enklare för försäkringstagaren att skydda sig mot stöld.

Vi kom fram till följande slutsatser:

- Det är diesel, växtskyddsmedel och verkstadsutrustning som stjäls i störst utsträckning på lantbruket.
- Grunden i det förebyggande arbetet är att vara noggrann med det mekaniska skyddet.
- För att det ska vara lättare för försäkringstagaren bör rådgivningen från försäkringsbolagen utformas i flera steg t.ex. i en handbok.

SUMMARY

In recent years, the theft on farms has increased in value. In 2016, it is worth over 10 million SEK. A few years ago, no one would think that crop protection products is what's stolen to the highest value. What we have heard and noted a few times during the course of the work is that the farmer must become more aware of thefts and its possible impact.

What we think is most important is to follow the three cornerstones that are the reason for a crime.

- **Motivated perpetrator:** You can never influence a motivated perpetrator.
- **Crime object:** We can influence the crime object by having good order. The essential thing is to not leave valuable items outside and minimize the amounts of e.g. crop protection products and diesel you have in stock.
- **Capable protector:** If there is protection in the form of closed and locked doors with possible alarms, it becomes more difficult for the motivated perpetrator to commit crimes.

The moment makes the thief and therefore we realize how important it is to eliminate the possibility of the thief stealing. Our work has been to highlight opportunities for creating difficulties for the thief. To do that, you must know what is stolen and to what extent.

We have chosen to have a quantitative part consisting of articles and information sheets to create a broad knowledge base about what's stolen and how to prevent them by using technical solutions.

Based on our study, we have found that the thefts have changed from diesel to plant protection products. We think that is because of the good advice from insurance companies and that the thieves have changed their behavior and know what is worth a lot of money and easy to transport.

We also interviewed two crime prevention advisors from two different insurance companies to get an idea of how they work with anti-theft prevention. The consulting from both companies is useful and consistent. The problem is that they fail to form the advice in brochures and on the website in a simple manner to the policyholder. The existing folders are primarily focused on fire and electrical safety. Theft protection is barely mentioned. Our suggestion is that insurance companies together with the Stöldskyddsöreningen (Swedish anti-theft association) design a manual that makes it easier for the policyholder to protect himself against theft.

We reached the following conclusions:

- The most stolen things on farms are diesel, crop protection products and workshop equipment.
- The main purpose of the preventive work is to be accurate with the mechanical protection.
- In order for it to be easier for the policyholder, advice from insurance companies should be made in several steps, for example in a manual.

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Stölderna inom lantbruket ökar och värdet av det som stjäls är allt högre. Stölder av diesel och växtskydd har ökat de senaste åren men det stjäls fortfarande en del mindre saker som handverktyg. Man ser en ökning av professionella ligor som är insatta i vad som är värt att stjäla inom lantbruk. De stjälar både växtskyddsmedel, diesel och maskiner till ett allt högre värde. När maskinförsäljarna byggt upp larmade staket runt hela fastigheten, blir lantbruken med sina öppna gårdsplaner och avlägsna lägen intressanta för tjuven. (Jordbruksaktuellt 2014)

Tre av tio lantbrukare utsattes för brott enligt en undersökning som LRF gjorde 2013 (Carlson 2015). Lantbrukaren måste därför göra en mental förflyttning. Det går inte att lämna verktyg och insatsvaror utomhus eller maskiner med tändningsnycklar i (Birch Iensen 2017a).

Siffrorna i tabell 1 nedan visar statistik av stölder från Länsförsäkringar Skåne. Siffrorna omfattar inte stölder i bostaden eller traktorstölder, men innefattar plogar, redskap och övriga gårdsstölder. Stölder av handverktyg, t.ex. vinkelslip och bormaskin, har minskat vilket även dieselstölder har gjort något. Maskinstölder och växtskyddsmedel är de poster som ökar. Stölder under självriskbeloppet (9000 SEK) anmäls sällan och utgör ett mörkertal i statistiken. Under perioden 2006 – 2016 har inte självriskan höjts. (Birch Iensen 2017b)

Tabell 1. Stöldstatistik från Länsförsäkringar Skåne. Totalkostnad för anmälda stölder, medelskadan per stöld och antalet stölder per år. (Birch Iensen 2017b)

Årtal	kostnad/år (kronor)	medelskada (kronor)	antal stölder
2006	1 829 405	11 363	161
2007	1 563 488	14 344	109
2008	3 201 990	14 423	220
2009	3 467 462	17 166	202
2010	3 598 190	21 042	171
2011	2 016 723	14 103	143
2012	2 373 993	14 388	165
2013	2 994 641	23 580	127
2014	4 208 406	35 070	120
2015	11 692 047	40 317	290
2016	10 700 555	53 237	202

1.2 Syfte och Mål

Syftet med arbetet är att undersöka hur stöldprevention kan utföras på lämpligast sätt med hjälp av dagens tekniska hjälpmedel och rådgivning. Målet med detta som bakgrund är att skapa bättre kunskap om hur man förebygger stölder och om man kan göra det enklare att utforma rätt stöldskydd.

1.3 Frågeställning

- Vad är det som stjäls på lantbruket?
- Hur kan man förebygga och undvika att bli drabbad av stölder på lantbruket?
- Kan man göra det enklare att förmedla utformningen av rätt stöldskydd?

1.4 Avgränsning

Denna undersökning om stölder och stöldskydd avgränsar sig till lantbruksstölder och innefattar diesel, växtskyddsmedel, verkstadsutrustning men utelämnar trafikregistrerade fordon.

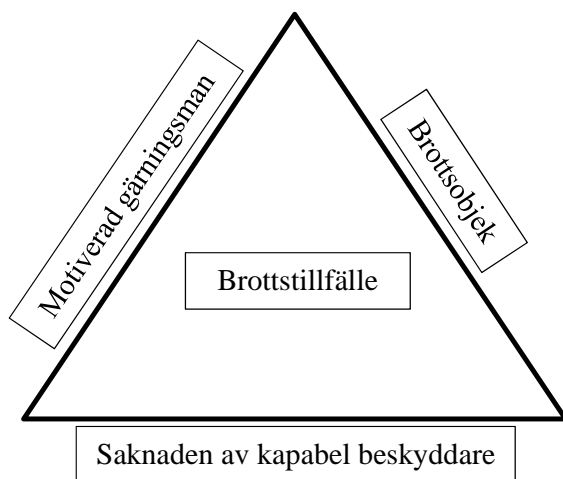
Vi har avgränsat arbete till Skåne.

2 LITTERATURSTUDIE

2.1 Hur tänker tjuven?

2.1.1 Före brott

Det finns en teori som är formulerad av de två amerikanska kriminologerna Lawrence Cohen och Marcus Felson som heter rutinaktivitetsteorin och den handlar om kopplingar och samband som gör att ett brott kan ske. Teorin är grundad på att de flesta brott är kopplade till vardagliga rutiner. Det beskrivs som en triangel (se figur 1) där tre faktorer skall finnas/förekomma i ett samspel med tid och plats. De tre faktorerna är en motiverad gärningsman, ett brottsobjekt och saknaden av någon kapabel beskyddare. Kapabel beskyddare är något som har avskräckande effekt till att förhindra ett brott. Det kan vara allt från polis och väktare till larm och övervakningskamera. Gärningsmannen gör en bedömning före att ett eventuellt brott sker och bedömer då risken för att bli upptäckt och då konsekvensen utav eventuella brottsförebyggande åtgärder som kan tänkas finnas där brottet skall begås. (Cohen & Felson 1979)

Figur 1 Beskrivning av brotstriangeln.

2.1.2 Under brottet och efter

En tjuv har ofta bra kännedom om vilka flyktvägar det finns från gården när den gör ett inbrott. Står dörrar och portar öppna är det lättare för tjuven att bilda sig en uppfattning om det finns något av värde att stjäla. (Svensson 2016)

Ett exempel är hur en före detta tjuv började sin karriär då han insåg hur lätt det var att stjäla och sedan sälja godset för att få in pengar till att t.ex. finansiera sitt drogmissbruk. Han började med att stjäla mindre föremål och sedan växte det och blev större och mer

värdefulla föremål. Dock kan allt ta slut, och en dag åkte han fast då polisen tog honom. Han satt i häktet en månad innan han blev frisläppt. Det som avskräckte honom var risken för att hamna en längre tid i fängelset. Detta gjorde att han ändrade sin livsstil och slutade med det kriminella. (Johnsson 2017)

En av de saker som driver tjuven är hur lätt det är att få stöldgodset att bli pengar. Det finns alltid folk som är ute efter så billiga saker som möjligt utan att misstänka varför priset är så lågt och kanske tänka att det är stöldgods (Svensson 2016). Tendensen de senaste åren är att tjuvarna stjäla växtskyddsmedel i allt större utsträckning. Små mängder går att sälja till ett högt värde och är lätta att avyttra i östra Europa (Polisen nordvästra Skåne 2016).

2.1.3 Reflektioner från tjuven som åkte fast

Vid Leicester University i England berättade professor Martin Gill om en intervju han hade gjort i ett fängelse med en erfaren brottsling. Han ställde frågan till den intagne om han hade trott att han skulle åka fast för brott och fick då till svar. ”Jag trodde aldrig jag skulle få en så dum fråga från någon som studerar vid ett universitet. Tror du att jag skulle ha gjort det, om jag trott att jag skulle åka fast?”. (Clarke & Eck 2006, s.34)

2.2 Vad stjälar man?

2.2.1 Diesel

Dieselstölderna är ett av de vanligaste förekommande brotten på lantbruken. Bara hos kunder till Länsförsäkringar Skåne hade det stulits diesel för en miljon kronor under de fem första månaderna av 2015. 2014 stals det diesel för ett totalt värde av en miljon kronor från Länsförsäkringar Skånes kunder. (Länsförsäkringar Skåne 2015)

En enskild lantbrukare har under de senaste åren blivit drabbad av tre dieselstölder och då har de förekommit ur både gårdscisternen och maskiner. Volymen på den stulna dieseln har varierat från 100 liter upp till 1 000 liter (Lundin 2016). Det finns även de fall där man blivit av med betydligt större mängder. 4 m³ diesel blev stulet vid ett enda tillfälle under februari 2017 till ett värde av 40 000 kronor på ett lantbruk i Skåne (Stenbäck 2017).

Dock är det inte hela sanningen. Många drabbade finns inte med i statistiken då stölden/skadan har resulterat i ett förlorat värde som är lägre än självriskan. Det kan också vara så att man inte polisanmält eller att man inte ens har upptäckt stölden då de kanske bara har stulits en mindre mängd från maskin eller gårdscisternen. (Länsförsäkringar Skåne 2015)

En dieselstöld kan få stora konsekvenser för företagaren. Det kan leda till stillestånd p.g.a. väntan på nytt drivmedel eller behov av att återställa efter det ovälkomna besöket. Allting medför extrakostnader. Miljön kan också påverkas då risken är stor att maskiner och cisterner skadas i samband med stölderna och konsekvensen kan bli att det läcker ut på oönskade platser. Sådana saneringskostnader överstiger ofta värdet av den stulna dieseln. (Länsförsäkringar Skåne 2015)

2.2.2 Växtskyddsmedel

Stöld av växtskyddsmedel är ett brott som ofta innefattar stora ekonomiska värden med belopp från 100 000 kronor och uppåt. För ca 5-6 år sedan var det problem med stölder av växtskyddsmedel, men sedan dess har lantbrukarna varit förskonade mot stölderna av växtskyddsmedlen fram till 2015. Under försommaren 2015 hade ett 10-tal stölder skett för ett totalt värde på en och en halv miljoner kronor (ATL 2015). Under maj 2016 blev en gård på Söderslätt för andra gången på ett halvår utsatta för stöld av växtskyddsmedel. Denna gång stal de sammanlagt 1 500 liter växtskyddsmedel till ett värde av en halv miljon kronor (Isaksson 2016). Under 2016 stals det växtskyddsmedel för ett värde av drygt åtta miljoner kronor från det skånska lantbruket Försäkringsbolagen tror att det är organiserade brottsliga ligor som är väl insatta i vad som är värt att stjäla eftersom de väljer ut de dyraste medlen medan de lämnar kvar dem som betingar ett lägre värde (ATL 2017).

Vid utformning av ett växtskyddsförråd tar man framförallt hänsyn till miljön. Rådgivningen från branchorganisationen säger att varningsskylt skall finnas på både ytterdörren och dörren till växtskyddsförrådet som berättar att det finns växtskyddsmedel. Anledningen är att det skall kunna lokaliseras vid brand (Säkert Växtskydd 2013). Polisen i Ystad ser detta som ett problem eftersom tjuven enkelt kan lokalisera var växtskyddsmedlen finns. Polisen tipsade under 2016 de utsatta lantbrukarna i Ystad att inte skylta med var växtskyddsmedlen finns (Olsson 2017).

2.2.3 Verkstadsutrustning

Det görs en hel del stölder i ekonomibyggnader, maskinhallar och framförallt verkstäder där tjuvarna vet att det finns ekonomiskt värde som är lätt att omvandla till pengar. I de flesta fall finns det inget larm för tjuven att ta hänsyn till. Polisen kan ibland se trender att om det sker en stöld så sker det ofta fler stölder i närheten inom en snar framtid. Man bör därför vara vaksam om det sker ett inbrott i grannskapet och kommunen. (Skånska dagbladet 2015)

Att bryta upp en klenare plåt-/träport för att komma åt en större mängd verktyg, svets och elhandverktyg är inget större hinder för tjuven. Finns det diesel i utrymmet är det troligt att det också stjäls. (Trelleborgs allehanda 2013)

Verkstadsstölder drabbar lantbruksföretagen hårt. Verktyg och utrustningen i verkstaden värderas mot begagnad utrustning och ersättningen blir ofta låg jämfört med vad nya verktyg kostar. Man har oftast en dålig förteckning på exakt vad man har för verktyg vilket även gör det svårt att få ersättning (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a). En verkstad är inget utan sin mekaniker och mekanikern är inget utan sina verktyg. En bilverkstad utanför Helsingborg blev tömd på verktyg, oljor och bilar. Hur man ska ersätta verktyg som är inköpta över fyra decennier är frågan. Många av verktygen kanske till och med är i bättre kvalitet än vad som går att få tag på i dag men det kan inte försäkringsbolaget ta hänsyn till vid ersättning (Viktorsson 2016).

2.2.4 Solcellspaneler

Det har de senaste åren förekommit två större solcellspanel-stölder. Den största stölden skedde i oktober 2014 utanför Arvika. Under uppbyggnaden av solcellsparken i Mossberg utanför Arvika stal tjuvarna 137 solcellspaneler som var värda över 300 000 kronor (von Schultz 2014b). Redan två veckor efter var tjuvarna tillbaka men då körde de fast och kom inte därifrån med sin lastbil. Denna gång uteblev stölden men man kunde inte knyta tjuvarna till första tillslaget (von Schultz 2014a).

I slutet av februari 2017 var senaste stölden av solcellspaneler. Stölden skedde på en gård utanför Värnamo. Hela anläggningen på 40 paneler demonterades från sin ställning och fraktades bort. Värdet av de 40 panelerna uppgår till ca 80 000 kronor. En solcellspanel är ganska otymplig och väger 20 kg. (Nilsson 2017)

2.2.5 Övrigt

Det har under 2017 förekommit två kända stölder av sockerbetsutsäde i Skåne som tillsammans rör sig om ett värde av 500 000 kronor (Bergquist 2017). I båda fallen har sockerbetsutsädet varit inlåst och i ena fallet låg det även en presenning över och kartongerna var spraymålade (Nordic Sugar Örtofta 2017). Märker man kartongerna med antingen signatur eller färg gör det att tjuven inte lika lätt kan sälja det då köparen inte är lika intresserad av varorna (Birch Iensen 2017a).

Försäkringsbolagen märker av att det blir allt vanligare med stöld av plogar och att det generellt stjäls dyrare maskiner som gödnings-spridare (Jordbruksaktuellt 2014). Plogarna kan stjälas när de står ute men även demonteras och bäras ut ur maskinhallar (ATL 2016). Det är både lantbrukare som är utsatta men även återförsäljare (Larntjänst 2015). De plogar som inte demonteras under stöld är troligtvis välplanerade stölder med kranbil inblandad, då en plog kan väga över två ton (ATL 2016).

2.3 Vad finns det för sätt att skydda sig på

”Tillfället gör tjuven” är ett ordspråk som den situationella ansatsens kriminologer använder sig av som en hörnsten i sitt synsätt. Brotten ökar om möjligheterna till brott ökar. De tror att det väsentligaste är att minska möjligheterna till brott för då minskar brotten. (Clarke & Eck 2006)

2.3.1 Skyddsklasser

Stöldskyddsföreningen (SSF) har ett regelverk om inbrottskydd av byggnader och lokaler. Där har man tre olika nivåer benämnda i skyddsklass 1, 2, och 3 där skyddsklass 3 är den högsta nivån. Klasserna är anpassade efter verksamhetens skyddsvärde, mängden stöldbegärliga tillgångar/egendom och/eller andra faktorer. Skyddsklassen behandlar den berörda lokalens omslutningsyta. Omslutningsyta är en lokals avgränsningar mot andra lokaler i en byggnad samt mot det fria. Omslutningsytan behandlar golv, väggar, tak, dörrar och fönster. Skyddsklassen behandlar även bl.a. kravet på lås för dörrar, portar, fönster, m.m. samt dess utformning. Skyddsklassen definierar vilket krav på lås det krävs. Kraven för omslutningsytan gäller upp till 4 meter över markplan eller annat ståplan. (Stöldskyddsföreningen 2017d)

- Skyddsklass 1 gäller när det inte finns någon eller mycket liten mängd begärlig egendom/tillgångar eller annat skyddsvärde.
- Skyddsklass 2 gäller för verksamhet med större mängd begärlig egendom/tillgångar eller annat skyddsvärde som inte skyddsklass 1 täcker.
- Skyddsklass 3 gäller för verksamhet med huvudsaklig inriktning på stöldbegärlig egendom/tillgångar eller annat skyddsvärde. (Stöldskyddsföreningen 2017d)

Skyddsklass 1 innebär att en vägg skall vara av sten, betong, trä, två lager korrugerad plåt eller flerskiktsskonstruktioner av blandade material. En svagare vägg kan förstärkas upp med minst en 0,8 mm tjock stålplåt mellan två inre lager av byggsivor. Dörren skall vara stabilt monterad i den omslutande väggen så man inte kan vidga dörrspringan eller att hela dörren kan brytas loss. Svaga dörrar kan förstärkas med 0,5 mm stålplåt på dörrrens insida. Glas i dörren bör undvikas, framförallt om dörren är placerad mot en undanskymd plats t.ex. bakdörr, lastkaj. Dörrrens bakkant ska också ha bakkantssäkringar vilket hindrar för utbrytning. Dörren ska vara försedd med en godkänd låsenhet. Lås och slutbleck skall vara certifierade enligt SS 3522, klass 3. Låset får inte vara försett med vred eller nödutrymningsbeslag. Hänglås skall vara certifierade enligt SSF:s norm för hänglås, klass 3 för invändig låsning respektive klass 4 för utvändig låsning godtas. Hänglåsbeslag skall vara certifierade enligt SSF: norm för hänglåsbeslag, klass 3 för invändig låsning respektive klass 4 för utvändig låsning, ska användas. Fönster och fönsterkarmar skall vara i gott skick samt utförda och monterade så att de inte utan svårighet kan plockas ut. Inkrypningsskydd är endast en rekommendation men bör placeras på fönster där eventuella angripare kan jobba ostört. Inkrypningsskyddet bör täcka hela den oskyddade

ytan och vara monterat på insidan. Skyddet bör förankras i fönsterkarmen eller i det omgivande väggpartiet. Skyddet bör förankras så att det skapar svårighet att demontera det. (Trygg Hansa 2017a)

Skyddsklass 2 är en vidareutveckling på skyddsklass 1. Bl.a. ställs det högre krav på väggarna – att väggar med flerskiktsskonstruktioner av blandade material skall vara kraftiga. En svagare vägg kan förstärkas upp med minst en 1 mm tjock stålplåt mellan två inre lager av byggskivor. Dörren skall vara stabilt monterad och en svagare dörr kan förstärkas med 1 mm stålplåt på insidan. Öppningsbart fönster skall om det är beläget lägre än 4 meter till markplan/ståplan förses med lås. Som alternativ till lås kan man placera ett inkrypningskydd på insidan. (Trygg Hansa 2017b)

För skyddsklass 3 gäller skyddsklass 1 och 2 med utveckling av vissa bitar. En vägg skall bestå av helstenstegel, 10 cm betong, en kraftig flerskiktsskonstruktion av blandade material med motsvarande styrka kan vara acceptabel. Om man har en svagare vägg/tak av t.ex. lättbetong, träpanel, korrugerad plåt, gips eller spånskiva så kan man förstärka väggen/taket med att montera en 2 mm tjock stålplåt mellan två inre lager av byggskivor. Dörren ska vara försedd med två stycken godkända låsenheter med ett inbördes avstånd på minst 40 cm. En svagare dörr kan kompletteras med en 1,5 mm stålplåt på dörrens insida. När det gäller fönster och andra glasade öppningar som är större än 15x30 cm (karminnermått) och vars nedre kant är lägre än 4 meter från markplan ska de vara försedda med inkrypningskydd. Detta gäller även fönster i dörr. Inkrypningskyddet ska täcka hela den oskyddade ytan och vara monterat på insidan. Skyddet skall förankras i fönsterkarmen eller i det omgivande väggpartiet. Skyddet skall förankras så att det skapar svårighet att demontera det. (Trygg Hansa 2017c)

2.3.2 Lås

Hänglås och hänglåsbeslag kan man använda på flera olika sätt och i olika miljöer. Man kan ha det allt ifrån skåpen i omklädningsrummet till mopeden och båten. Men det kräver olika kvalitet på låsen vilket har gjort att man har klassat hänglås i fem hänglåsklasser (1-5) där 1 är lägst samt att ett hänglås med högre klassning uppfyller alltid kriterierna i en lägre klass. Klassningen bygger på hållfasthet, dyrkning och manipulation samt manuell påverkan med hjälp av lätta handverktyg. (Stöldskyddsföreningen 2017b)

När det handlar om dörrlås är det flera delar som tillsammans skapar klassningen. De olika delarna är låshuset (antingen cylinderlåshus eller tillhållarlåshus), låscylinder, säkerhetsslutbleck och förstärkningstillbehör. (Stöldskyddsföreningen 2017f)

För att en godkänd låsenhet skall uppfylla kravet skall hela enheten och ingående produkter tillsammans samt var för sig uppfylla kraven för SSF 200, skyddsklass 3. Kraven omfattar hållfasthet och prestandakrav, dyrkning och manipulering, manuella /”elektriska” angrepp och funktionskrav: Medveten handling och indikering, behörighet att manövrera låset från ut- och insida samt direktmanövrerat. Låsklass 3 är låsenhet för

användning där kraven på inbrottsskydd och behörig manövrering är viktigare än kraven på snabb utrymning samt att klass 3 utgör grundkravet i samtliga skyddsklasser. Lägre klasser har mer prioritering på offentliga platser med krav på snabbare utrymning. (Stöldskyddsföreningen 2017f)

2.3.3 Inkrypningsskydd

Galler är en typ av inkrypningsskydd. Inkrypningsskyddet har till uppgift att försvåra för obehöriga att ta sig in i ett rum genom t.ex. ett fönster eller dörr. Andra alternativ som också räknas som inkrypningsskydd är laminerat glas och polykarbonat. Polykarbonat är en transparent termoplast som har bättre hållfasthetsegenskaper än t.ex. vanliga glasfönster. Man använder den i fönster och glasdörrar som ska vara stöt- och slagtåliga. (Stöldskyddsföreningen 2017a)

2.3.4 Belysning

Belysning kopplat med rörelsedetektor som tänds när något rör sig skapar osäkerhet hos tjuven. Det kan även vara linjedetektor som placeras mellan två hus och när ett antal av strålarna bryts tänds någon belysning. Tjuven vet då inte om det bara var den lampan som tändes eller om något mer sker på annan plats. Belysningen kan även vara placerad på en plats så att den syns på långt avstånd från platsen vilket skapar uppmärksamhet. (Karlsson, Muntlig källa, 2017)

Belysningen skall dock placeras så den inte blir ett hjälpmedel för tjuven. Exempel på en sämre plats är baksidan av en gårdsplan där man har placerat lampan lågt vilket gör att den inte syns på längre avstånd. Det blir istället ett hjälpmedel för tjuven. (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a)

Belysning som är styrd efter mörker och klockslag skall bara användas på platser man har god uppsikt på eftersom det på övriga platser blir ett hjälpmedel för tjuven. (Karlsson, Muntlig källa, 2017)

2.3.5 Hund

Hund är ett effektivt sätt i det förebyggande stöldskyddsarbetet. Många tjuvar tycker att en hund är obehaglig. En hund skäller och kan skada tjuven. Ljudet från hunden kan även skapa uppmärksamhet vilket inte tjuven föredrar (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a). En tjuv har respekt och blir ofta avskräckt om det finns en hund. Framförallt om man hör en hund skälla inne i ett hus. Tjuven kan inte veta om det är en stor eller liten hund utan att ha sett den (Svensson 2016).

Men en hund är en levande varelse med livstid på ca 10-15 år och ur försäkringssynpunkt tar man inte hänsyn till att det finns en hund på gården. Detta för att man inte vet hur en

hund betar sig mot annat folk samt om ägaren åker på semester och hunden följer med. Då finns det inget skydd där hemma under den tiden. Man vet inte heller om hunden lever om ett år. Det finns även fall där tjuvarna har getts sig på hunden med t.ex. tårgassprej/pepparsprej och på så vis blivit av med en riskfaktor att bli upptäckt. (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a)

2.3.6 Larm

Syftet med att ha ett inbrottslarm är:

- Att hindra ett inbrottsförsök med hjälp av larmskyltar som talar om att larm är installerat.
- Att upptäcka ett pågående inbrottsförsök så fort som möjligt.
- Att försöka minimera skadorna med att t.ex. ha sirener som för oväsen både inom- och utomhus och som då skrämmer tjuven. (Stöldskyddsföreningen 2017c)

Det finns olika larmklasser. En gemensam sak som klasserna har är att de ska alla vara uppkopplade mot en larmcentral som är godkänd enligt SSF 136 (Copiex 2017). Regelverket SSF 136 omfattar bland annat fysiskt skydd, reservdrift vid strömavbrott, backup från annan larmcentral om den slås ut eller driftstopp, tillträdesskydd och dubbelbemanningsregler (Svensk Larmcentral 2017). Larmklasserna är till hjälp för att välja rätt utrustning och installation utifrån vilken klass försäkringsbolag och andra kravställare har på larmanordningen. SSF har regelverk där reglerna för inbrottslarm beskrivs. SSF 130-Projekteringen och installation av inbrottslarmanläggning och SSF 140-Projektering och installation av inbrottslarm intern radioöverföring. SSF 130 består av 4 klasser. Larmklass 1 är lägst och är riktat till bostäder och företag med lågt skyddsvärde (Stöldskyddsföreningen 2017e). Det innebär att man bara skyddar betydelsefulla saker i specifikt rum. En larmad dörr som måste öppnas för att kunna komma in är exempel på ett försåtskydd (Copiex 2017).

Larmklass 2 är en utveckling av klass 1 där det krävs skalskydd. Klass 2 ställer även högre krav på hur till- och frånkoppling av larmet sker. (Stöldskyddsföreningen 2017e)

Larmklass 3 och 4 ställer högsta krav på sabotageskydd på centralapparat och manöverdon. Skillnaden mellan larmklass 3 och 4 är att man inte behöver volymskydda toalett och dusch eller fönsterlösa utrymmen som är mindre än 4 m² (Stöldskyddsföreningen 2017e). Skalskyddet syftar till att skydda öppningar i skalet dvs. framförallt dörrar och fönster men kan även vara övriga känsliga yttre punkter. Volymskyddet skyddar ett specifikt rum t.ex. med hjälp av en rörelsedetektor (SLR 2017).

Larmklass 4 är högst och dess användningsområde är riktat till banker och andra företag med mycket stort skyddsvärde. Skalskydd och invändigt volymskydd som då innefattar samtliga utrymmen krävs för att uppnå denna klassning (Copiex 2017).

SSF 140-Projektering och installation av inbrottslarm med intern radioöverföring är en norm för trådlösa larm. Än så länge innehåller den bara en klass, Larmklass R, som motsvarar Larmklass 1 i SSF 130. Förutom skillnader ovan tillkommer det i SSF 140 också krav på t.ex. centralapparatens placering, kommunikationen med larmcentral, valet av detektorer och placeringen av larmdon. Syftet med klassningen är att man ska kunna placera de flesta larmanläggningar i en larmklass. (Copiax 2017)

Till larmet kan man komplettera med infernosiren och blixtljus som skrämmer ut tjuven ur byggnaden. Blixtljuset placeras antingen inne i byggnaden eller utanför på en plats som kan synas på längre avstånd. Inne i huset gör det att tjuven kan få det jobbigt att se då ljuset blinkar hela tiden. Till detta kan man också koppla ihop med siren. Siren skapar ett ljud som förmodligen får tjuven att ge sig ur byggnaden. Placeras siren utvändigt skapar den uppmärksamhet. Infernosiren är en typ av siren som är steget värre än siren. Infernosirenen ger ifrån sig ett fruktansvärt oväsen i fyra olika frekvenser som gör personer som utsätts för ljudet illamående och yra. Man kan inte vara kvar i lokalen. Inte ens med hörselskydd. (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a)

2.3.7 Kameraövervakning

Kamera är effektivt och tjuvar tycker att kamera är obehaglig. Men ska en kamera göra full effekt så måste någon sitta och titta på övervakningen hela tiden vilket inte sker. Tjuvarna kan maskera sig samt täcka över registreringsskylten på sina fordon där de gör brottet och då har man problem att i efterhand kunna identifiera förbrytarna. Kamera är ett bra komplement till larm. Går larmet så kan man se i kameran om det är någon obehörig inne eller om det bara var ett falsklarm. (Birch Iensen, Muntlig källa, 2017a)

Med kamera kan man övervaka personer som inte skall övervakas och därför finns Kameraövervakningslagen (SFS 2013:460) för att reglera detta. **Lagen säger:** ”23 § Kameraövervakning av en plats dit allmänheten inte har tillträde får bedrivas utan samtycke om: 1. övervakningen behövs för att förebygga, avslöja eller utreda brott, förhindra olyckor eller andra berättigade ändamål”.

Men en gårdsplan råder det oklarhet om man får filma. En jurist på Datainspektionen menar att om gårdsplanen är inhägnad samt har en låsbar grind och en tydlig skylt som talar om att det är privat område så kan det accepteras. Men det är svårt att definiera alla ytor och områden utomhus. Även maskinhall, stall och ladugård som kan stängas och låsas är det inte heller där självklart att man får kameraövervaka. På ett lantbruk där det sker en näringsverksamhet är det bara i den privata bostaden som kameraövervakning kan ske utan att kräva tillstånd. (Bergström 2015)

2.3.8 Inhängning

Väghinder

Finns det två eller fler infartsvägar så kan man fundera på att sätta ett väghinder som hindrar tjuvarna att ha valmöjligheter att fly. Det gäller dock att det är utformat så det inte bara är att köra ut på åkern och runt om hindret. Hindret skall anpassas efter hur mycket trafik som måste passera där. Ett väghinder kan vara allt från en vägbom, gammal harv eller stora stenar/stock. Behövs inte in/utfarten kanske man till och med ska gräva bort den och skapa ett dike. (Karlsson, Muntlig källa, 2017)

Staket och grindar

Stängsel med grind är ett alternativ på områdesskydd. Syftet med ett områdesskydd är att skydda egendomen som förvaras inom det inhägnade området och att försvåra tillträde till de utrymmena där egendomen finns. Områdesskyddet kan vara antingen stängsel eller vägg. För att vara ett godtagbart områdesskydd skall det anslutas till marken så att man inte kan gräva sig in under stängslet/väggen. Även fastsättningsanordningen som stolpar och stag ska vara förankrade på ett godtagbart sätt i marken. (Stöldskyddsföreningen 2017g)

På stängslet kan man utöka sitt stöldskydd genom att installera ett elektriskt stängsellarm oavsett typ och säkerhetsnivå. Ett stängsellarm består av två delar, en högspänningsdel på 7 kV och en lågspänningsdel på 12 V. Stängsellarmet utlöser om trådbrott sker, kontakt mellan hög- och lågspänningsdelen samt vid kontakt med jord. Lågvoltsdelen går att dela upp i flera områden för att lättare kunna lokalisera var larmet har utlöst. Man kan också koppla signal från larmets styrsystem till kameraövervakning. (ABAS Protect AB 2017)

2.3.9 Märk-DNA

För att förhindra stölder av elverktyg, verktyg och liknande kan man märka upp sina saker med hjälp av ett syntetiskt framställt DNA. Märk-DNA tillhandahålls av ett par olika företag och går att införskaffa från försäkringsbolagen. Märk-DNA har använts i England i ca 15 år och man har sett minskning av brott i de områden DNA märkning har använts. Det har utförts två pilotprojekt med märk-DNA, ett i Stockholm och ett i Staffanstorps. Bägge projekten har varit lyckade och man har minskat villainbrotten på orterna. (Polisen 2016)

När man köper ett märk-DNA paket får man en burk med transparent vätska som innehåller oändligt många kriminaltekniska-koder. Man penslar på vätskan på sina ägodelar och när den torkat in är den extremt svår att avlägsna. Man kan med en UV-lampa lysa på märkningen och DNA-märkningen avger en fluorescerande effekt och blir lättupptäckt. Denna kod kopplar man sedan via en databas till en person eller organisation. Man får även klisterlappar som informerar och avskräcker tjuven (Smartwater 2017b). Stöldskyddet gör det ointressant för tjuven att stjäla objektet. Det blir allt vanligare att hälarna har egna UV-lampor och kontrollerar så att varorna inte är märkta med märk-DNA (Kuprijanko 2016).

Polisbilar är i allt större utsträckning utrustade med UV-ficklampor idag (Polisen 2016). Hittar polisen stöldgods lyser de med UV-lampa och kan se om det är märkta med märk-DNA. Om polisen kan hitta någon av de kriminaltekniska-koderna kan de använda en digital lupp. Går det inte att hitta koderna topsar polisen föremålet och skickar iväg det syntetiska DNA-provet för analys. De hittar vem som är registrerad ägare på stöldgodset i märk-DNA databasen och kan kontakta ägaren (Smartwater 2017a). Polisen har i dag mycket stöldgods som inte kan spåras till sin ägare. Hade stöldgodset varit DNA-märkt skulle polisen kunna spåra ägaren och lämna tillbaka till dess rättmätiga ägare (Tubbin 2015). DNA-märkningen håller vanligtvis i 5 år i utomhusmiljöer men kan hålla längre beroende på miljö (Smartwater 2017b).

3 MATERIAL OCH METOD

Efter att vi läst flertalet artiklar om stölder inom lantbruket beslutade vi att använda oss av en kvantitativ del där vi behandlar stölder och hur man förebygger dem. För att hitta relevanta artiklar har vi sökt på Google men även från fackpressens egna hemsidor som ATL, Land Lantbruk, Jordbruksaktuellt, Lantbruksnytt, Länsförsäkringar Skåne och Dina Försäkringar. Nyckelorden som används vid sökning har varit: ”stöld lantbruk”, ”stölder inom lantbruk”, ”stöld”.

För att bena ut de olika stöldskyddsklasser och stöldförebyggande åtgärder har vi främst hämtat informationen från Stöldskyddsföreningens hemsida.

De vetenskapliga artiklarna har vi hittat via Google scholar och SLU primo med hjälp av sökorden: ”kriminologi tjuv” och ”kriminologi”.

Tidigt under arbetet tipsade vår handledare oss om att ta kontakt med Peter Birch Iensen, affärsspecialist med inriktning försäkringar inom lantbruk på Länsförsäkringar Skåne. Peter Birch Iensen är väl insatt i ämnet och har arbetat med frågorna under en längre tid och gav oss tips på hur man kan angripa frågeställningen. Under det första samtalet med Peter Birch Iensen blev det klart att vi skulle få brottsstatistik från de senaste tio åren i Skåne. Vi bestämde även tid för en intervju med Peter Birch Iensen för att kunna få en större helhetsbild av stölderna.

För att ta reda på hur man kan göra det enklare att utforma rätt stöldskydd bestämde vi oss för att göra två kvalitativa intervjuer med brottsförebyggare, en från Länsförsäkringar Skåne och en från Dina Försäkringar. Anledningen till att det blev Länsförsäkringar Skåne och Dina Försäkringar är att det är de två större aktörerna inom lantbruksförsäkringar. Peter Birch Iensen vidareförmedlade kontakten till Ola Carlsson som är Länsförsäkringar Skånes försäkringsrådgivare och sakkunnig inom området. Kontakten med Stefan Magnusson på Dina Försäkringar fick vi genom att fylla i ett kontaktformulär på försäkringsbolagets hemsida. Vi ville komma i kontakt med en brottsförebyggare i Skåne eller södra Sverige. Dina Försäkringars kundservice hänvisade oss till Stefan Magnusson som är placerad i Stockholm och är produktansvarig på lantbruksförsäkringar. Dina Försäkringar hade ingen utsedd brottsförebyggare i Skåne och ansåg själva att Stefan Magnusson var lämpligast att intervjua.

Upplägget på intervjuerna med brottsförebyggarna är strukturerat efter det som stjäls i störst utsträckning. Vi använde därför dessa fyra delar med diesel, växtskyddsmedel, verkstadsutrustning och övrigt när vi frågade hur vi som en fiktiv försäkringstagare ska tänka. Intervjun med Länsförsäkringar Skåne gjordes på plats i Ängelholm medan intervjun med Dina Försäkringar gjordes via en telefonintervju.

4 RESULTAT

4.1 Vad säger försäkringsbolagets rådgivare

4.1.1 Länsförsäkringar Skåne

Resultatet från Länsförsäkringar Skåne kommer ifrån en intervju med Ola Carlsson, Skadeförebyggare på Länsförsäkringar Skåne samt tryck material från dem.

Diesel

På lantbruk är det SSF 200, skyddsklass 3 som gäller för utrymmen med huvudsaklig inriktning på stöldbegärlig egendom. Dock är det godkänt med skyddsklass 2 på dieselförrådet. Detta är för att en dieselcistern har flera punkter att skydda som luftningsrör, påfyllningshålet, manluckan, överfyllnadsskyddet, pumpen samt dräneringstappen. Låser man alla dessa möjliga avtappningshål så finns risken att tjuven istället borrar eller slår ett hål i cisternen och suger ut dieseln. Tjuven fokuserar på dieseln och tar inte hänsyn till miljön. Risken för att det blir miljöskada som behöver saneras är därför ganska stor då tjuven inte vet hur mycket diesel som finns i cisternen. Sanering är ingen billig process och något som man vill undvika både från försäkringsbolaget och företagare. Försäkringsbolaget sätter därför inga krav på att man ska låsa och försvåra intrång i dieselcistern som är fristående.

Länsförsäkringar föredrar istället att man bygger in cisternen, antingen i befintlig byggnad med separat utrymme för cisternen eller bygga ett eget hus till cisternen. Vid byggnation i befintlig byggnad krävs det att väggarna mot det övriga utrymmet är brandklassade och kan stå emot brand i 60 minuter. Väggen kan antingen vara murad vägg eller en regelvägg. Vid byggnation av en regelvägg kan man tänka på hur man utformar väggen med hänsyn till både brandklass och skyddsklass.

Länsförsäkringar har inget specifikt faktablad angående stöldförebyggande av diesel. De faktablad som finns tillgängliga behandlar brand- och miljöskydd.

Växtskyddsmedel

Länsförsäkringar säger både vid intervjun och i faktabladet för växtskydd att växtskyddförrådet ska skyddas enligt SSF skyddsklass 3. Utrymmet skall även skyddas av ett godkänt inbrottslarm i lägsta larmklass R. Installationen av larmet skall ske av en godkänd larmfirma och larmet skall vidarekopplas till en godkänd larmcentral. Om larmet går skall avtalet omfatta att larmcentralen vidarebefordrar larmet till en förutbestämd kontaktlista.

I faktabladet beskrivs att larmet skall bestå av minst en rörelsedetektor och magnetkontakt. Det ska finnas magnetkontakt på dörrar och portar. Rörelsedetektorn bör vara placerad så att risk för övertäckning kan undvikas. Man kan sedan komplettera larmet med siren och blytljus, både in- och utvändigt. Det kom även fram vid intervjun att man kan installera en rökmaskin till larmet som gör det omöjligt att se något inne i utrymmet när larmet utlöser.

Länsförsäkringar Skåne säger i faktabladet att växtskyddsförrådet helst inte ska ha några fönster. Om fönster finns krävs det ett inkryppningsskydd eller att man helt enkelt bygger bort fönstret. Dörr/port skall vara stabil och utan svikt samt att den är monterad enligt tillverkarens anvisningar. Vid intervjun säger Länsförsäkringar Skåne att om dörren inte uppfyller kraven går det att komplettera med en gallergrind på insidan. Larmets magnetkontakt skall då monteras på den yttersta dörren. Om tjuven skulle komma och bryta upp dörren, går larmet, och tjuven står och tittar på ett galler utan att ha nått sitt mål.

Inne i växtskyddsförrådet ska man märka upp sina saker. Plocka förpackningen ur kartongen vilket gör att tjuven har svårare att få med sig större mängd. En del firmor som säljer erbjuder också återlämning av obrutet preparat. Då märker man det man vet kommer att gå åt, och det man är osäker på placerar man längst in i hyllan bakom de uppmärkta förpackningarna.

Kan man, så ska man undvika att ha ett för stort lager av växtskydd hemma på gården utan istället ta hem mindre åt gången och istället vid fler tillfällen.

Verkstadsutrustning

När en tjuv gör inbrott i en verkstad är det ofta saker som har en motor som är intressanta för tjuven. Att den sedan också tar en hylsnyckelsats och andra verktyg är för att ”man var där redan/gick förbi”. Det finns inget värde för tjuven heller i det.

Länsförsäkringar ställer krav på SSF 200, skyddsklass 3 i verkstäder på lantbruk. Det är samma som för växtskyddsförråd. En sak som skiljer dem åt är kravet på larm. Det är inget krav ur försäkringssynpunkt på larm i verkstaden. Det finns diskussion om det inom branschen men det råder delade meningar om det. I övrigt är det samma som med växtskyddsförrådet att bl.a. portar och dörrar skall vara utrustade med godkända och rätt klassade lås. Att sätta inkryppningsskydd för fönster, alternativt bygga bort det, är än så länge bara en rekommendation.

Det man kan göra som ett komplement till larm är att ha en rörelsevakt utanför som tänds av en stark strålkastare. Det får tjuven att tänka till att det kanske gav fler signaler, än bara lampan som tändes. Man kan också sätta linjedetektorer/fotoceller mellan två hus som är kopplat till en stark lampa som tänds. Har man ett larm kan man koppla det till en siren

och/eller blytljus som är placerat utomhus vilket gör att fler reagerar om det är något konstigt som sker.

Verktyg och maskiner i verkstaden bör man märka och ritsa med namn eller initialer. Det medför att de inte blir lika lätta att sälja för tjuven. DNA-märkning är bra då det underlättar för polisen att kunna spåra tillbaka stöldgods till ägaren.

Tips som ges vid ny- och ombyggnation av verkstad är att man bygger ett eller flera utrymmen i verkstaden för verktygen där man kan låsa in dem. Det gör att om tjuven kommer in i verkstaden så går larmet men han har inget att stjäla, för det finns bakom nästa låsta dörr. Lite samma princip som med dubbla dörrar och magnetkontakt på den yttersta dörren.

Länsförsäkringar har inget specifikt faktablad angående stöldförebyggande åtgärder av verkstad. De faktablad som finns tillgängliga behandlar brandskydd.

Övrigt

När det gäller stölder av solceller så är det en ganska ny typ av stöld där man har börjat arbeta med att utforma rekommendationer kring stöldskyddet.

Vid solcellsanläggningar är det både solcellspanelerna och växelriktarna som är attraktiva för tjuven. Vid montering av en anläggning med ett värde över 200 000 kronor krävs det en anmälan till försäkringsbolaget. SSF som sätter regelverket som sedan försäkringsbolagen följer, säger allmänt att om man har något över 4 meter från ett mark- / ståplan så är där ett lägre krav på inbrottskyddet. Detta gör att solpaneler som är placerade på taket av ekonomibyggnad på ett lantbruksföretag har ett lägre krav på stöldskyddet då de ofta är mer än 4 meter. På en maskinhall eller ett djurstall så är vägghöjden normalt 3,5 men det är en höjdskillnad som gör det svårare att plocka ner dem.

Däremot är det mycket lättare att ta en panel som står direkt på marken. Detsamma gäller växelriktarna som ofta då sitter på en vägg. Länsförsäkringar Göinge-Kristianstad har krav på larmat staket om man placerar solcellerna på marken. De närliggande regionala Länsförsäkringsbolagen ser även över utformningen av stöldskyddskraven för solceller som är placerade på marken. Växelriktaren skall monteras invändigt i ett låsbart utrymme.

Det finns i dag inget utformat faktablad som berör stöldskyddet av solceller.

4.1.2 Dina försäkringar

Resultatet från Dina försäkringar kommer ifrån en telefonintervju med Stefan Magnusson, produktansvarig för Lantbruk på Dina, samt tryckt material från dem.

Diesel

Dina Försäkringar arbetar med att införa skyddsklasser på lantbruket. Motsvarande företagsförsäkring (förutom lantbruk) har redan minimikrav på skyddsklassning. Dieselcisternen har inget krav på skyddsklassning som det ser ut i dag inom Dina Försäkringar. Faktabladet från Dina Försäkringar ställer krav på att cisternen ska vara utrustad med godkända hänglås, lägst låsklass 2. Det förebyggandet stöldskyddsarbetet kring en fristående dieselcistern är mycket svårt menar Dina Försäkringar. Det beskrivs i faktabladet om förebyggande stöldskydd för lantbruket från Dina Försäkringar. Ett bättre alternativ är att placera tanken i antingen en container eller att bygga in den. När dieselcisternen byggs in kan man antingen bygga ett separat hus eller bygga ett brandklassat utrymme i en del av befintlig byggnad. Gör man det tätt mellan golv och vägg blir det en invallning av cisternen som kan fånga upp läckage och spill. Dörren till tanken ska då låsas med hänglås med lägsta klass 3. Vid byggnation i befintlig byggnad hänvisar de till SSF 200, skyddsklass 1.

Dina Försäkringars rådgivare säger i dag att kunderna bör se över hur mycket diesel man behöver ha hemma samtidigt. Det är bättre ta hem mindre vid flera tillfällen än att ta mycket på en gång. Det är ett enkelt sätt att sprida riskerna. Även lantbrukare har sett riskerna med att ha för stora mängder diesel hemma och har sett över sitt behov. Därmed har de minskat mängden som finns i cisternen vid specifika tillfällen berättar Dina Försäkringars rådgivare.

Växtskyddsmedel

Växtskydd ses som attraktiv egendom. För ett växtskyddsförråd gäller SSF 200, skyddsklass 1. Väggar ska vara motståndskraftiga och kan bestå av träreglad stomme med träpanel eller stålplåt. Det kan också vara murade väggar. Man bör även se till att innertaket är motståndskraftigt om det skulle vara lätt att ta sig in via taket också. Växtskyddsförrådet bör inte ha några fönster in, men om det finns bör de sättas igen eller sätta ett galler på insidan vilket beskrivs tydligt i Dina Försäkringars "Illustrerade säkerhetsföreskrifter för skyddsklass 1".

Dina Försäkringar ställer frågan till kunderna om man verkligen behöver ha allt hemma samtidigt eller man kan köra till sin leverantör och hämta efter behov. Ofta har leverantören ett bättre stöldskydd. På så vis håller man mängderna nere hemma på gården. Man bör inte skylta synligt om var växtskyddsmedlet förvaras. Dina Försäkringar har inga tankar på att ändra och öka kraven som det ser ut i dag. De som har blivit utsatta för

växtskyddsstöder förebygger i större utsträckning för stöld än Dina försäkringars övriga kunder.

Dina Försäkringar har inget specifikt faktablad angående stöldförebyggande av växtskyddsmedel. De hänvisar till deras faktablad som berör allmänna säkerhetsföreskrifter inom lantbruk.

Verkstadsutrustning

På verkstaden har man tidigare fokuserat på brandskyddet, men med tiden har de även börjat belysa det förebyggande arbetet av stöld. Dina Försäkringar strävar efter att kunden ska ha ett stöldskydd motsvarande SSF 200, skyddsklass 1 när det gäller låsanordningar. Det är inte det lättaste att få lantbrukaren att tänka på stöldskydd då mindre lantbrukare ofta anser att den inte har så stort värde, och inte vill lägga pengar på att införskaffa dyra lås, eller förnya befintliga lås. En del tänker att de inte drabbar dem.

Dina Försäkringars rådgivare menar på att man kan göra en del åtgärder utan att det kostar mycket pengar. Det kan vara att ha verktygen i ett mindre utrymme som är lättare att låsa om. Att förvara verktygen i en låst maskinhall är som att förvara verktygen i ett olåst utrymme. Plåtväggar och plåtportar är inget större hinder för tjuven.

När man tittar på stöldskyddet så tittar man på hela lokalen. Det gör att eventuella fönster måste säkra upp med t.ex. ett galler på insidan eller sättas igen för att förhindra intrång. För att skapa ett förhöjt skydd av verkstadsutrustning kan man placera ett mindre utrymme i form av en container, eller bygga ett stöldskyddat förråd inne i verkstaden. På så vis har man bara ett mindre utrymme, som man behöver ha ett högre skydd på. Men det gäller att man utformar det på ett sätt, så det blir bekvämt och smidigt att använda. Det ska vara så smidigt att man låser in verktygen varje dag.

Man bör tänka på att stänga till portarna till verkstaden även på fikarasten om man inte har uppsikt över dem. Stölden kan ske när man minst anar det.

De faktablad som berör gårdsverkstad nämner bara att man ska stöldskydda lokalen, men hänvisar vidare till faktabladet om deras generella stöldskydd.

Övrigt

Stöld av solceller är inget Dina Försäkringar har märkt av än så länge. Man har noterat att något är på gång när det gäller stöld av dem. Det är framförallt växelriktarna som är attraktiva. Det är ett problem som kommer och man ser i dagsläget inga lösningar på det. Än så länge kommer man inte att höja kraven. Detta är en fråga som branschen behöver titta på.

4.2 Sammanställning av rådgivning

I tabell 2 finns en sammanfattning av försäkringsbolagens rådgivning med fokus på de styrande punkterna i stöldskyddet kring diesel, växtskyddsmedel, verkstadsutrustning och övrig attraktiv egendom.

Tabell 2. Sammanställning av Länsförsäkringar Skåne och Dina Försäkringars rådgivning med fokus på de styrande punkterna i stöldskyddet.

Förebygga stöld av:	Länsförsäkringar Skåne	Dina Försäkringar
Diesel	- Skyddsklass 2,- Tips: Bygg in den- Ta hem mindre per gång- Inget faktablad*	- Ingen skyddsklassning- Hänglås, minst låsklass 2 på cistern, låsklass 3 vid inbyggnation- Ta hem mindre per gång
Växtskyddsmedel	- Skyddsklass 3- Larmklass R- Undvika stora lager hemma	- Skyddsklass 1- Undvik stora lager hemma- Inget faktablad*
Verkstadsutrustning	- Skyddsklass 3- Inget larmkrav- Bygga ett rum i rummet- Inget faktablad*	- Strävar efter skyddsklass 1 på låsanordning- Bygga ett rum i rummet- Bristfälligt faktablad**
Övrigt	- Solceller: kan bli krav på larmat staket vid placering på mark.- Inget faktablad*	- Har inte märkt av något än och därmed kommer inte kraven att höjas- Inget faktablad*

* Finns inga faktablad, enbart muntlig rådgivning inom detta område.

** Faktablad berör enstaka delar i stöldskyddet.

Diesel: Båda försäkringsbolagen ser ganska lika på rådgivning kring hur dieselcisternen skall skyddas. Dock ställer Länsförsäkringar Skåne högre krav på hela utrymmet då man har skyddsklass 2 som krav. Dina försäkringar ställer endast krav på låsen men vid byggnation i befintlig byggnad hänvisar de till skyddsklass 1.

Växtskyddsmedel: Båda säger att man ska undvika att ha stora lager hemma. Länsförsäkringar ställer högre krav på utrymmet med både högre skyddsklass samt kravet på larm. Dina försäkringar har just nu inga tankar på att höja kraven för växtskyddsförrådet.

Verkstadsutrustning: Länsförsäkringar ställer samma krav på verkstad som till växtskydd förutom kravet på larm. Diskussion förs om larm skall bli ett krav. Dina försäkringar strävar efter att ha skyddsklass 1 på verkstaden, framförallt på låsanordningarna. Båda försäkringsbolagen är enade om att man gärna ser att man bygger ett låsbart utrymme i verkstaden för verktygen.

Övrigt: Länsförsäkringar ser solceller som en ny typ av stöld och har börjat utforma rekommendationer kring stöldskyddet av solcellsanläggningar, både solcellspanelen och växelriktarna. Krav på larmat staket kan komma om solcellspanelerna placeras på marken. Stölder av solceller är inget som Dina Försäkringar har märkt av, men ser det dock som ett kommande problem. I dagsläget har man inga krav på stöldskydd av solcellsanläggningar.

5 DISKUSSION

Syftet med detta arbete var att försöka få en bild av stölder inom lantbruket och vilka medel man kan använda för att förebygga dem. De flesta hör och läser om stölder men det är svårt att få en övergripande bild över stölderna. Vi ville därför strukturerat gå igenom de stölder som det skrivits om under de senaste åren. Vi ville även försöka få en bild ur försäkringsbolagens perspektiv.

Statistiken vi fick från länsförsäkringar visar att stölderna har ökat de senaste åren, men framförallt är det värdet på stöldgodset som ökat. Vi tror att det väsentliga är att veta vilket värde som verktyg, maskiner och insatsvaror har. Företagaren inser inte värdet ur produktionssynpunkt förrän stölden har skett. Det gäller också att inse att tjuven vet vad som är värt mycket pengar och lämpligt att stjäla. Vi tror att det är väldigt betydelsefullt att lantbruksföretagarna blir medvetna om kostnaden och arbetet det medför att bli utsatt för stöld.

Det vi kan konstatera efter genomförd litteraturstudie är att dieselstölder under många år har varit det som själs i störst utsträckning. Vi ser också en minskande trend av dieselstölder. Vi tror detta kan bero på bättre rådgivning från försäkringsbolagen men även att tjuvens fokus flyttas från diesel till bl.a. växtskyddsmedel.

Vi märker tydligt att det som stjäls för högst värde på lantbruk idag är växtskyddsmedel. Under de senaste två åren har det varit stora ekonomiska värden som det stulits för. Kravet som ställs ur miljösynpunkt att märka ut växtskyddsmedel, gör det lättare för tjuven att lokalisera var det finns växtskyddsmedel att stjäla. Vi tycker det är bra att polisen har uppmärksammat bekymret med skyltningen. Detta är något som branschen måste ta upp och finna en lösning på. Vi anser att det är väsentligt att man vet var växtskyddsmedlet finns ur en räddningssynpunkt. Problematiken blir att skyltningen är en vägledning för obehöriga.

Det som är skillnaden mellan växtskydd och diesel är värdet per volymenhet och förpackningsformen. Växtskyddet har ett avsevärt mycket högre värde per volymenhet än vad diesel har vilket gör det mer attraktivt för tjuven. Det är lättare att transportera både i landet och ut ur landet för ev. försäljning.

Den senaste nyheten som kom upp under tiden vi gjorde litteraturstudien var stöld av sockerbetsutsäde. Vi ser likheter mellan växtskydd och sockerbetsutsäde. Tjuven fokuserar på det som är lätt att stjäla och transportera och som har ett högt värde per vikt/volym.

Det sker en del verkstadsstölder där man får med sig allt från små till stora verktyg. Om man drar parallellen i de tidningsartiklar vi läst sker det inte särskilt stora stölder i gårdsverkstäder då tjuven ofta bara fokuserar på elverktyg och motorsågar. Vi inser också

problematiken för lantbrukaren i stölden då ersättningen ofta blir låg jämfört med egenvärdet.

Det har skett två kända stölder av solcellspaneler i Sverige. Den ena stölden skedde under uppbyggnad av anläggningen. Eftersom det inte har stulits solcellspaneler tidigare blev detta en ny lärdom både för projektör och försäkringsbolagen. Tillfället gör ju tjuven som vi har nämnt tidigare. Eftersom solcellspanelerna är värda ganska mycket pengar och de var lättillgängliga är det troligtvis anledningen till att tjuvarna gjorde tillslaget.

Med den kunskap vi har samlat på oss under arbetets gång tror vi att det bästa sättet att förhindra dieselstöld är att bygga in cisternen. Då värdet på stölderna av växtskyddsmedel har ökat markant de senaste två åren har fokus av rådgivningen flyttats från diesel till växtskydd. Vi anser att rådgivningen kring dieselcisterner från försäkringsbolagen inte har utvecklats de senaste åren. Detta tror vi kan medföra att tjuvarnas fokus kan återgå till stölder av diesel i framtiden. Det gäller att försäkringsbolagen är uppmärksamma om stölderna ökar. För försäkringstagaren kan det innebära ökade krav på stöldskyddet av cisternen i framtiden. Vi misstänker att det inte räcker att endast ha cisternen inbyggd utan kravet på larm kan tillkomma med förhöjd skyddsklassning på utrymmet.

Det vi märker när vi läser faktabladen kring stölder och stöldskydd är att de sällan lyckas förmedla påverkan och känslor som uppkommer när man utsatts för stöld. Men när vi har läst tidningsartiklar om de som har blivit utsatta för stölder märks det tydligt att det även blir en psykisk påverkan. Generellt har de företagare som har blivit utsatta för stöld även blivit påverkade psykiskt. Vi tror att det är betydelsefullt att få med känslan av hur det känns att bli utsatt för stöld.

Den uppfattning vi har fått om larm är att det är ett bra komplement till de mekaniska skydden. Man kan beskriva larmet som den moderna hunden som inte sover. Larmet har alltid ett vakande öga och rapporterar vid intrång, även om man inte är hemma. Tjuven har kännedom om larmet och vet att han på avlägsna platser kan förbli ostörd under en längre tid. Vi tycker att larmet ska vara installerat på så sätt att det aktiveras innan tjuven har brutit sig in och nått sitt mål. Under intervjuerna med försäkringsbolagen märker vi skillnaden i kreativiteten mellan rådgivningen och faktabladen. Vi upplever faktabladen fyrkantiga och inspirationslösa medan rådgivningen ger öppnare vy över larminstallationer. Om larmbolagen skulle få fler kunder tror vi att servicen kan bli ännu bättre och utryckningstiden kortare. Problemet vi vill belysa är att det blir ganska verkningslöst om man inte har sett till att det mekaniska skyddet är tillräckligt.

Den uppfattningen vi fått om kameraövervakning är att den kan vara ett bra hjälpmedel för att knyta fordon till en plats. Minnet och den visuella registreringen av färg på fordon och registreringsnummer kan vara svår, men här menar vi på att kameran är ett ypperligt hjälpmedel. Dock kan dagens lagstiftning vara ett bekymmer i frågan om att kunna använda kamera. Man får inte placera den så att den kan filma på allmän plats eller dit allmänheten har tillträde. Lantbrukets gårdsplan är svår att definiera om det får filmas eller

inte. Vi hoppas på en framtida lagändring som hade kunnat öppna för möjligheten att kunna filma gårdsplanen. Det hade i sin tur kunnat skapa kartläggning av återkommande fordon i närområdet.

I media skrivs det mycket om DNA-märkning. DNA-märkningen har visats fungera bra som stöldskydd när det gäller privata ägodelar. Det har visats i två studier som är gjorda i bostadsområden både i Stockholm och Skåne. Vi vet inte hur det fungerar på elverktyg, GPS och övriga lantbruksmaskiner då alla studier som finns är gjorda på i villakvarter. Vi tror inte att det blir svårare att avyttra för tjuven även om de är DNA-märkta, speciellt inte om de transporteras ut ur landet. Breder DNA-märkningen ut sig i landet och även i Europa tror vi att det kan bli effektivare stöldskydd.

I intervjuerna med stödförebyggarna märker vi tydligt att Länsförsäkringar Skåne är ett mycket större bolag med fler kunder. Kraven de ställer är högre än Dina Försäkringar. En anledning kan vara att Länsförsäkringar Skåne har haft fler kunder som varit utsatta för stora stölder vilket har höjt kraven. Erfarenheter av stölder är fler och försäkringsbolaget kan analysera vilka som blir utsatta och hur stölden sker. För att försäkringen inte ska bli dyrare tvingas då försäkringsbolagen att höja kraven. Vi märker både vid intervjuerna med skadeförebyggarna samt hur de utformat sina faktablad att Dina Försäkringar ofta är lite senare med att ställa högre krav. Länsförsäkringar Skåne ställer högre krav på klassificering av dörrar, lås och hänglås. En av anledningarna till att Länsförsäkringar Skåne ställer högre krav kan vara att de är inriktade mer regionalt än Dina Försäkringar.

Försäkringsbolagen säger att med ganska enkla medel, och befintlig utrustning, kan man göra stora insatser i arbetet med stöldskyddet. Vi tycker att försäkringsbolagen kunde delat upp det förebyggande arbetet i steg för försäkringstagaren. Vårt förslag är att försäkringsbolagen tillsammans med Stöldskyddsföreningen utformar en handbok: "Den enkla handboken om hur man utformar ett eget stöldskydd i tre olika nivåer". Vi tror att det hade varit ett exempel på hur man skulle kunna göra det lättare att få med lantbrukaren i stöldskyddstänket. För att "handboken" skall fungera och kunna användas behöver berörda försäkringsbolag och stöldskyddsföreningen (SSF) arbeta i samråd i ett sådant projekt. Även polisen skulle kunna vara med. Det svåra är att tjuven anpassar sig efter utvecklingen av stöldskydd och vissa åtgärder kan bli inaktuella ganska omgående. Ur försäkringsbolagets synvinkel kan det då skapa problem vid ersättning när eventuell stöld har inträffat. Är stöldskyddet utformat hos försäkringstagaren enligt "handboken" men med vissa små brister som gjort att tjuven lyckats ta sig in, kan det skapa tvist vid ersättning. Därför menar vi att det är väldigt viktigt att handboken är väl genomarbetad.

Rådgivningen är bra och ger mycket handfasta tips. Det som är svårt är bolagens olika foldrar och infoblad. De foldrar och faktablad vi har hittat på försäkringsbolagens hemsida är väldigt inriktade på brand- och elsäkerhet och nämner nästan inget om stöldskydd. Det är väldigt generell och kortfattad rådgivning som beskrivs.

Det första man tänker när man funderar på att t.ex. öka stöldskyddet på växtskydds-förråd är att det är väldigt dyrt om man följer det till punkt och pricka. När man pratar med rådgivare från försäkringsbolagen landar det ofta på en rimligare nivå och det blir en gårdsanpassad lösning. Problemet med foldrarna är att de är generella medan alla gårdar och företag har alla olika behov och förutsättningar. Vi tror att det behövs mycket individuell rådgivning för att stöldskyddet ska bli ekonomiskt och säkert för lantbruksföretagaren.

Vill man utveckla studien kan man intervjua utsatta lantbrukare. Man kunde då sett hur de har tagit lärdom av stölden och förbättrat sitt stöldskydd.

Vi har utelämnat traktorer och registrerade fordon i arbetet då det är ett väldigt stort och eget kapitel men det är också en del man skulle kunna utveckla ett vidare arbete kring.

För att sammanfatta diskussionen vill vi anknyta till vad de två amerikanska kriminologernas teori om vikten av att följa de tre hörnstenarna.

- **Motiverad gärningsman:** Man kan aldrig påverka en motiverad gärningsman.
- **Brottsobjekt:** Brottsobjektet kan vi påverka genom att ha ordning och reda. Det väsentliga är att inte lämna värdeföremål ute och minimera mängderna av t.ex. växtskyddsmedel och diesel man har hemma.
- **Kapabel beskyddare:** Finns det skydd i form av t.ex. stängda och låsta dörrar med eventuellt larm blir det svårare för den motiverade gärningsmannen att begå brott.

Slutsats

Vi kom fram till följande slutsatser:

- Det är diesel, växtskyddsmedel och verkstadsutrustning som stjäls i störst utsträckning på lantbruket.
- Grunden i det förebyggande arbetet är att vara noggrann med det mekaniska skyddet.
- För att det ska vara lättare för försäkringstagaren bör rådgivningen från försäkringsbolagen utformas i flera steg t.ex. i en handbok.

REFERENSER

Skriftliga

ABAS Protect AB (2017). *Stängsellarm*. <https://www.abas.se/produkter/larm-overvakning-passagesystem/stangsellarm/> [2017-04-27]

Bergquist, G, A. (2017). Betfrö för hundratusentals kronor stals vid inbrott. *Lokaltidningen Trelleborg*, 31 mars. <http://trelleborg.lokaltidningen.se/betfr%C3%B6f%C3%B6r-hundratusentals-kronor-stals-vid-inbrott-/20170331/artikler/170339926>

Bergström, M., (2015). Övervakning på lantbruk kräver tillstånd. *ATL*, 17 juli. <http://www.atl.nu/teknik/overvakning-pa-lantbruk-kraver-tillstand/>

Clarke, R. V. & Eck, J., (2006) *Bli en problemlösande brottsanalytiker I 55 steg*. Stockholm: Elanders Gotab AB Tillgänglig: <http://169.226.63.17/library/reading/PDFs/55stepsSwedish.pdf> [2017-04-27]

Cohen, L. E. & Felson, M. (1979) *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*. Vol. 44, No. 4 (Aug., 1979). American Sociological Association. Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/pdf/2094589.pdf?refreqid=excelsior%3A0591a58e1b15bf89c8c583434aeebae4> [2017-04-27]

CopiAx (2017). *Larmklasser* [faktablad]. <https://www.copiAx.se/Content/images/tips/6.pdf>

Fräck stöld i maskinhall. (2013). *Trelleborgs allehanda*, 2 maj. <http://www.trelleborgsallehanda.se/vellinge/frack-stold-i-maskinhall/>

Isaksson, J. (2016). Stöld på gård för en halv miljon kronor. *Trelleborgs Allehanda*, 23 maj. <http://www.trelleborgsallehanda.se/trelleborg/stold-pa-gard-for-en-halv-miljon-kronor/>

Johnsson, K. (2017). Enkelt att stjäla när man har nyckeln. *Jordbruksaktuellt*, 3 april <http://www.ja.se/artikel/53519/enkelt-att-stjala--nar-man-har-nyckeln.html>

Kuprijanko, A., (2016). Pilotprojekt med märk-DNA i Södra Sandby och Genarp. *Sydsvenskan*, 15 november. <http://www.sydsvenskan.se/2016-11-15/pilotprojekt-med-mark-dna-i-sodra-sandby-och-genarp>

Lantbrukare bestulna på växtskydd för miljoner. (2017). *ATL*, 25 mars. <http://www.atl.nu/lantbruk/lantbrukare-bestulna-pa-vaxtskydd-for-miljoner/>

- Larmtjänst (2015). *Röd växelplog Kverneland ED-85 stulen i Klagstorp utanför Trelleborg*. <http://larmtjanst.se/Efterlysta-objekt/Motorredskap/721692/> [2017-04-27]
- Lundin, J. (2016). Dieselstölder ett gissel för lantbrukare. *Papperstidningen*, 26 oktober. <http://www.papperstidningen.se/2016/10/dieselstolder-ett-gissel-for-lantbrukare/>
- Länsförsäkringar Skåne (2015). *Dramatisk ökning av dieselstölder inom det skånska jordbruket*. <http://www.lansforsakringar.se/skane/om-oss/press-media/nyheter/110918/> [2017-04-27]
- Nilsson, H. (2017). Solceller för 80 000 stals utanför Värnamo. *Värnamo Nyheter*, 1 mars. <http://www.vn.se/article/solceller-for-80-000-stals-utanfor-varnamo/>
- Nordic Sugar (2017). *VARNING! Två stölder av betfrö på Söderslätt*. [https://www.sockerbetor.nu/irj/portal/nordzucker/sv?NavigationTarget=pcd:portal_content/other_vendors/specialist/com.opentext.pct.wsmppm/iviews/com.opentext.pct.wsmppm.smartview&DynamicParameter=paraurl%3Dhttp%3A%2F%2Fgut210142.nordzucker.lan%3A8080%2Fcps%2Frde%2Fchg%2Fagriportal%2Fhs.xsl%2F9218.htm%26paraconfig%3DOT-DS-Server_agriportal&sapDocumentRenderingMode=Edge&HistoryMode=2&NavigationContext=navext\(ROLES://portal_content/nz_agri/admin/navigation/rl.base/08fa3aba-0c16-47c2-8781-0c352b34f4eb%7COPENTEXT_EXTERNAL://_OT-DS-Server_agriportal/F17BA5A009D24F80BE6CF1F3A35A8819--recursion=0/~//77D2FCB5CDB44CBE87880856867C2B77\)&windowId=WID1491989330555&NavMode=0](https://www.sockerbetor.nu/irj/portal/nordzucker/sv?NavigationTarget=pcd:portal_content/other_vendors/specialist/com.opentext.pct.wsmppm/iviews/com.opentext.pct.wsmppm.smartview&DynamicParameter=paraurl%3Dhttp%3A%2F%2Fgut210142.nordzucker.lan%3A8080%2Fcps%2Frde%2Fchg%2Fagriportal%2Fhs.xsl%2F9218.htm%26paraconfig%3DOT-DS-Server_agriportal&sapDocumentRenderingMode=Edge&HistoryMode=2&NavigationContext=navext(ROLES://portal_content/nz_agri/admin/navigation/rl.base/08fa3aba-0c16-47c2-8781-0c352b34f4eb%7COPENTEXT_EXTERNAL://_OT-DS-Server_agriportal/F17BA5A009D24F80BE6CF1F3A35A8819--recursion=0/~//77D2FCB5CDB44CBE87880856867C2B77)&windowId=WID1491989330555&NavMode=0) [2017-03-30]
- Olsson, K., (2017). Växtskyddsmedel för hundratusentals kronor stals. *24ystad.se*, 2 maj. <http://24ystad.se/2017/05/02/vaxtskyddsmedel-for-hundratusentals-kronor-stals/>
- Plog värd 200 000 stulen. (2016). *ATL*, 15 november. <http://www.atl.nu/entreprenad/plog-var-d-200-000-stulen/>
- Polisen: Se upp för tjuvar på landsbygden. (2015). *Skånska dagbladet*, 25 augusti. <http://www.skd.se/2015/08/25/polisen-se-upp-for-tjuvar-pa-landsbygden/>
- Polisen (2016). *Försök med MärkDNA för att minska bostadsinbrott* [faktablad]. <https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Skydda-dig-mot-brott/Stold-och-inbrott/Bostadsinbrott/Mark-dna/>
- Polisen nordvästra Skåne (2016). *N-V Skåne: Stölder av bekämpningsmedel* [Facebook], 27 april. <https://www.facebook.com/polisennordvastraskane/photos/a.1029642343719027.1073741828.1023681694315092/1371573399525918/?type=3> [2017-05-11]

SFS 2013:460. *Kameraövervakningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet L6

Skånegårdar drabbas av nya stölder. (2015). *ATL*, 27 juni.

<http://www.atl.nu/lantbruk/skanegardar-drabbas-av-nya-stolder/>

SLR. (2017). *Inbrottslarm*. <http://slr.se/om-slr/larm/> [2017-05-04]

Smartwater (2017a). *Privat och hushåll*. <http://smartwatersverige.se/marknader/privat-hushall/> [2017-04-27]

Smartwater (2017b). *Vad är smartwater?*. <http://smartwatersverige.se/om-smartwater/vad-ar-smartwater/> [2017-04-27]

Stenbäck, C. (2017). Stor mängd diesel stals från lantbruk. *Skånska Dagbladet*, 7 mars. <http://www.skd.se/2017/03/07/stor-mangd-diesel-stals-fran-lantbruk/>

Stöld av redskap och maskiner ökar. *Jordbruksaktuellt*, (2014). 12 oktober. <http://www.ja.se/artikel/45750/stold-av-redskap-och-maskiner-okar.html>

Stöldskyddsföreningen (2017a). *Fönster och glaspartier - Säkerhetsrådgivning för företag*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/fonster-och-glaspartier/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017b). *Hänglås*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/privat/sakerhetsradgivning-for-privatpersoner/dorrrar-och-las/hanglas/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017c). *Inbrottslarm-bra planering ger effektivt skydd - Säkerhetsrådgivning för företag*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/inbrottslarm/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017d). *Inbrottskydd- Säkerhetsrådgivning för företag*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/inbrottskydd/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017e). *Larmklasser*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/inbrottslarm/larmklasser/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017f). *Lås och beslag*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/las-och-beslag/> [2017-04-27]

Stöldskyddsföreningen (2017g). *Områdesskydd - Säkerhetsrådgivning för företag*. <https://www.stoldskyddsforeningen.se/foretag/sakerhetsradgivning-for-foretag/omradesskydd/> [2017-04-27]

Svensk Larmcentral. (2017). *Inbrottslarm företag*. <http://svensklc.se/inbrottslarm-foretag/> [2017-05-04]

Svensson, A. (2016). Tjuven: Så skyddar du gården från inbrott. *Land Lantbruk*, 24 november <http://www.lantbruk.com/lantbruk/tjuven-sa-skyddar-du-garden-fran-inbrott>

Säkert Växtskydd. (2013). *Bygg säkert förråd för växtskyddsmedel*. [Broschyr]. http://www.sakertvaxtskydd.se/PageFiles/387/2013-06-04_Broschyr_Forrad_Screen.pdf

Trygg Hansa (2017a). *Inbrottskydd – Skyddsklass 1* [faktablad]. <https://www.trygghansa.se/SiteCollectionDocuments/Foretag/F00578.pdf>

Trygg Hansa (2017b). *Inbrottskydd – Skyddsklass 2* [faktablad]. <https://www.trygghansa.se/SiteCollectionDocuments/Foretag/F00034.pdf>

Trygg Hansa (2017c). *Inbrottskydd – Skyddsklass 3* [faktablad]. <https://www.trygghansa.se/SiteCollectionDocuments/Foretag/F00579.pdf>

Tubbin, J., (2015) Utökad DNA-märkning en hjälp för polisen. *SVT Jönköping*. 8 november. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/utokad-dna-markning-en-hjalp-for-polisen>

Viktorsson, J. (2016). Tjuvar länsade Lars bilverkstad: ”Jag är fortfarande chockad”. *Helsingborgs dagblad*, 26 november. <http://www.hd.se/2016-11-26/tjuvar-lansade-lars-bilfirma-jag-ar-fortfarande-chockad>

Von Schultz, C. (2014). Två ton solceller stulna. *Ny teknik*, 29 oktober. <http://www.nyteknik.se/energi/tva-ton-solceller-stulna-6397139>

Von Schultz, C. (2014). Misstänkta solcellstjuvar. *Ny teknik*, 14 november. <http://www.nyteknik.se/energi/misstankta-solcellstjuvar-korde-fast-6396847>

Muntliga

Ola Carlsson, Skadeförebyggare – Länsförsäkringar Skåne, intervju den 13 april 2017

Peter Birch Iensen, Affärsspecialist, försäkring lantbruk - Länsförsäkringar Skåne, intervju den 5 april 2017a.

Peter Birch Iensen, Affärsspecialist, försäkring lantbruk - Länsförsäkringar Skåne, e-post den 27 april 2017b.

Stefan Magnusson, Produktansvarig Lantbruk – Dina Försäkringar, telefonintervju den 24 april 2017